

מנחות פג

עניין: עבר הירדן

ברכי יוסף לחיד"א או"ח תפט, ג

תשב"ץ ח"ג סי' ר'

וכן מה שאמר בענין ישיבת הארץ לענין מי שלא זכה ליציאת צהובה לארץ צפרק הבא על יצמתו¹⁹, וכן מה שאמרו צפרק שני דייני²⁰ לכל הדר צארץ ישראל עונותיו נמחלים והנקבר זה נקבר תחת מוצת, אין עבר הירדן נכלל בזה. והראיה ממה שלא זכה משה ליצאת צארץ ישראל אף על פי שנקבר בחלק גד. וכן מה שאמרו צפרק מי שמת²¹ אירא דארעא דארץ ישראל מחסי, אין זה בחלק גד ורואין. ומה שאמרו צפרק מועד קטן צפרק ואלו מגלחין²² שאין הנבואה שורה על הנביאים אלא צארץ ישראל, אין זה בחלק גד ורואין.

דברי ענייני ניהו²³, קדושת שכינה וקדושת מצוות²⁴. וקדושת שכינה היא מיוחדת בעבר הירדן ימה וקדושת מצוות בין צו ובין צו. ומיזב העלמה הוא מפני קדושת מצוות²⁵, ושם הוא מצות דירה בלבד, ומשום הכי שוותה עבר הירדן ליהודה וגליל (העליון²⁶) בענין זה. ומיזב הארץ לדיעה משום שכינה ולקבוצה אין עבר הירדן בכלל זה. ואפילו הכי אין מעלין מעבר הירדן ליהודה, דמשום תוספת קדושת שכינה בדירה ובקבוצה לא כייפינן, אבל לענין חיוב מצוות כייפינן. מדע, דארץ יהודה (לית) [אית]²⁷ ליה תוספת קדושה על הגליל כדאמרינן לעיל²⁸, ואפילו הכי אין מוסיפין מהגליל לארץ יהודה, כיון שהם שוות צהובת קרקע שוות הם צהובת דירה.

ר"ן נדרים כב.
ההוא שעתא לא עברינן ירדנא. ועזר הירדן²⁹ לא נמקדש להצאת העומר

מדבר קדמות לחיד"א מערכת שי"ן

כב. **שכינה**. דע שמעולם לא נשלמה שכינה בארץ ישראל מפני ראובן וגד וחצי שבט מנשה שנשארו חוצה ובהכרח ניצוץ שכינה חוצה עמהם, והיינו סוד מראה המזבח שבנו⁴¹, ולא כן לעתיד שי"ב שבטים כולן מיוחדים בארץ ישראל וממשיכים עליהם בסוד נשמתם שהיא בסוד היכל לבנת הספיר ולפנים מצד האופנים נפשין, ומצד החיות רוחין, ומצד הכסא נשמתין, והם עובדים עבודת התורה שבסגולה ע"י נר"ן לקשור ההשגחה יחד להאירה עליהם. מר זקני הרב חסד לאברהם עין יעקב נהר מ"ז. ומדבריו למדנו כי עבר הירדן אינו ארץ ישראל כי על פי הפשט נקבצו דירות כנודע, ולדברי המקובלים מוכרע כי אינו ארץ ישראל. והרמ"ע במאמרות רמז כי "מגרעות נתן לבית"⁴², מג"ר ר"ת מנשה גד ראובן, ע"ש. [כן כתב במאמר חקור דין חלק ג' פרק י"ח, ע"ש, וכונתי מבוארת כי מגרעות נתן לבית סביב חוצה, דע"י מנשה גד ראובן היה גרעון ח"ו לבית מטעם שהם סביב חוצה מא"י ולא היה השלימות בא"י, וק"ל]. ולפי האמור יש לקשר הרמז עם פשט הפסוק והסוד כאשר יראה המעיין. ואם שגיתי, ה' הטוב יכפר בעדי.

ג. הנה נא הואלתי חקור דבר אי מצו לאתויי מנחת העומר מעבר לירדן או לא. וזו חקירה פרטית ללמד על הכלל, אי עבר הירדן בכלל ארץ ישראל אי לא.

ואולם נראה דהא מילתא תליא באשלי רכרבי ופלוגתא דרבוואתא קמאי היא, וזה, דאשכחן לרש"י בסנהדרין דף י"א ע"ב על מה ששינונו, תנו רבנן על שלשה ארצות מעברין את השנה, יהודה ועבר הירדן והגליל, על שתיים מהן מעברין, כתב וז"ל, על שתיים מהן מעברין אפילו על עבר הירדן והגליל וכו', דהואיל ומביאין עומר מעבר הירדן וכו'. ע"ש. וכ"כ במנחות דף פ"ג ע"ב, כל הארצות שבארץ ישראל כגון יהודה ועבר הירדן והגליל כשרות. אלמא רש"י סבר דעבר הירדן בכלל ארץ ישראל ומביאין עומר מעבר הירדן, ולא זו בלבד אלא דאשכחן לרש"י דלשון עבר הירדן ששינונו בכרייתא פירשו על ארץ ישראל, דתניא במנחות דף ק"ט (ע"א) הרי עלי עולה שאקריבנה במדבר והקריבה בעבר הירדן יצא, ופירש רש"י והקריבה בעבר הירדן, בארץ ישראל שלא בירושלים וכו'. והכי משמע ברש"י בפסחים דף נ"ב ע"ב, והרמב"ם ורבינו שמשון פ"ט דשביעית (מ"ב), אהא דתנן שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל, ופירשו ז"ל, שארץ ישראל נחלקת לשלש חלקים, יהודה ועבר הירדן והגליל. משמע מדבריהם דעבר הירדן בכלל ארץ ישראל. וכן כתב הר"ש פ"ד דידים (מ"ג) וז"ל, עמון ומואב מה הן בשביעית, אין זה עמון ומואב דטיהרו בסיחון, דארץ ישראל היא, שאפילו את"ל שלא כבשום עולי בבל, על כן שביעית נוהגת בה וכו', אלא בשאר ארץ עמון ומואב שלא טיהרו בסיחון וכו'. ע"ש. וזה כשיטת ר"ת לחד שינויא שכתבו התוס' ריש חגיגה ג.